

PREDICATUL VERBAL PRIMAR ÎN LIMBA ROMÂNĂ

Résumé : Dans la tradition de la grammaire roumaine la dissociation du prédicat nominal dans ses deux parties composantes n'a pas été suivie par une spécification claire des deux fonctions. La description sémantique des verbes copulatifs a mis en évidence leur participation à une structure primaire; c'est pour cette raison qu'on a dû établir un nouveau type de prédicat : le prédicat verbal primaire.

Mots-clés: prédicat nominal, verbes copulatifs, prédicat verbal primaire

1. Descrierea predicatului în limba română menține mai multe aspecte în dispută: (ne)implicarea lui în relația de interdependență; disocierea monofuncțională a unor tipuri de predicate (nominal, verbal compus); (ne)predicativitatea unor moduri nepersonale (infinitivul și gerunziul).

2. Dintre acestea, disocierea predicatului nominal este de o importanță teoretică majoră. Ea succedă mult controversatei probleme a stabilirii unui context diagnostic care să permită delimitarea inventarului verbelor copulative și constă în esență în descrierea semantică a acestora și în identificarea mărcilor predicativității, în funcție de care să se decidă funcționalitatea lor sintactică.

3. Gruparea verbelor copulative cu numele și pseudonumele predicativ în structura predicatului nominal a fost motivată semantic de gramaticile tradiționale. Conform acestora, verbele copulative “au conținut semantic mai slab și de aceea nu pot forma predicatul decât împreună cu un nume predicativ” (*Gramatica, II*, 1966, p. 100).

Această implicare a sensului în instituirea predicativității a fost pusă sub semnul întrebării: “Acest criteriu este greu de mănuit. Este destul de greu, dacă nu imposibil de stabilit la ce limită lărgirea sensului unui verb duce la disoluția sensului și la transformarea verbului predicativ într-unul copulativ” (Neagoe, 1969, p. 101).

În realitate, deosebirea semantică dintre verbele copulative și celelalte se poate face. Astfel, sememeul unui substantiv este alcătuit din mai multe seme sau mărci semantice (*bărbat* = +*animat*, +*animal*, +*uman*, +*adult*, + *masculin*). Verbul *a fi* are rolul de a atribui sememeului substantival fie mărcile care-l compun (*Bărbatul este adult*), fie altele care-l caracterizează sau îl identifică în circumstanțe determinate: *Bărbatul este capabil; Bărbatul este putere...*

Celelalte verbe copulative, așa-zise auxiliare lexico-semantice (*a deveni*, *a rămâne*, *a părea...*) nu posedă ele însele mărci semantice în plus față de *a fi*, ci sunt variante aspectuale ale acestuia (*a deveni* = *nu este* + *va fi*; *a rămâne* = *a fost* + *este*; *a părea* = *este/nu este...*).

Prin urmare, aceste verbe nu vehiculează ele însele mărci semantice; distribuie însușiri prin calificare (*Copilul este harnic*) sau identifică, echivalează, comple de însușiri (*Hărnicia înseamnă muncă*) (cf. Găitănar, 2002, p. 95). În aceasta rezidă, de fapt, caracterul lor copulativ.

În sfera celorlalte verbe, sensul are altă structură. Un verb, de emplu, *citește*, este dinamizarea unei însușiri (aptitudinea de a citi), el neputând fi atașat unui substantiv decât dacă numele posedă însușirea respectivă. De aceea el se supune restricției selective a numelui (ne este posibil *Scaunul citește*).

Din această perspectivă se poate afirma, de asemenea, că verbele copulative sunt verbe universale, ce nu se supun restricțiilor selective: *Scaunul/Copilul/Piatra este...*; **Scaunul/Copilul/ *Piatra citește...*

Este adevărat că nu pot exista enunțuri calificative sau de identificare de tipul *Piatra este om* sau *Piatra este inteligentă*, dar asta din cauza incompatibilității semantice dintre elementele puse în relație, incompatibilitate care, de altfel, implică forma negativă a verbului: *Piatra nu este om*; *Piatra nu este inteligentă*. Așadar, există o delimitare clară a verbelor copulative, primare, de cele așa-zise predicative, secunde sub aspectul conținutului lor semantic.

Se pune întrebarea dacă o astfel de delimitare este în măsură să decidă anularea caracterului predicativ al uneia dintre cele două grupe de verbe.

Predicativitatea nu rezidă însă numai în raportul dintre nume și însușire, fie în varianta ei statică (calificarea sau identificarea prin verbul copulativ), fie prin dinamizarea prin verbele așa-zis predicative.

Există anumite mărci obligatorii pe care trebuie să le îndeplinească verbul pentru a fi predicat:

- obiectul despre care se face referirea prin predicatie este situat în timp (verbul exprimă opozițiile de timp);
- subiectul care referă este, de regulă, o persoană (verbul poate exprima opozițiile de persoană);
- modalitatea în care se face referirea ține de raportul dintre acțiune și realitate (posibilă, reală, ireală...).

Deci predicatia presupune un verb la un mod caracterizat prin opozițiile de persoană și de timp. Aceste mărci nu sunt strict formale, ele exprimă structura semantică a predicatiei și pot caracteriza deopotrivă verbele primare, copulative, cât și pe cele secunde, așa-zis predicative. Acest lucru a fost subliniat deseori: “Predicatul este purtătorul indicilor de predicatie, purtător care în română și în majoritatea limbilor este verbul (la mod personal). Cum aceștia, indicii de predicatie, sunt aceiași la toate verbele și au aceeași semnificație, predicatul, în esența lui gramaticală, unica proprie lui, este funcția pe care orice verb o poate îndeplini” (Neamțu, 1986, p. 68).

4. Unele studii de gramatică au avut intuiția acestui lucru și au invocat argumente prin care să-l instituie. Astfel, s-a arătat: “poziția nume predicativ reprezintă un component într-o structură primară” (Guțu Romalo, 1973, p. 135). Verbele copulative au fost descrise ca verbe cu adjunct verbal primar: “verbul *a fi* nu se caracterizează în cadrul sistemului verbal prin nepredicativitate sau calități relaționale, ci el este (la un mod personal) la fel de predicativ și de nerelațional (“necopulativ”) ca toate celelalte verbe, încadrându-l apriori într-o clasă a verbelor cu adjunct verbal primar” (Neamțu, 1986, p. 94).

În absența analizei semantice s-a tras concluzia că “această clasă nu poate fi delimitată printr-un singur procedeu, indiferent dacă acesta este semantic, sintagmatic sau transformațional” (*Ibidem*, p. 107-108).

Se apelează totuși la un criteriu, anume la unul sintagmatic-transformațional și se elaborează pe baza lui următoarea definiție: “verbe intransitive care condiționează o subordonare internominativă într-o structură primară” (*Ibidem*, p. 108).

Dintre cele două diferențe specifice (*subordonarea internominativă* și *structură primară*) rămâne valabilă numai ultima, cealaltă fiind invalidată de enunțuri de tipul *El este altfel*; *Plăcerea este de a citi*; *Mâna i-a rămas tremurând*.

5. Deși au individualizat în diferite feluri verbele copulative, primare, în ideea predicativității lor, studiile de sintaxă nu au finalizat demonstrația. Ele au fost asemănate cu

toate celelalte verbe în ceea ce privește angajarea mărcilor predicativității; sunt însă diferite de ele prin felul în care se implică în structura semantică a enunțului. S-ar putea deduce de aici că sub aspectul funcționalității sintactice s-ar putea integra fără probleme în structura predicatului verbal, așa încât nici delimitarea lor într-un inventar strict n-ar mai fi necesară. În realitate, numele și pseudonumele predicativ trebuie descrise ca o funcție aparte. Ea a fost inclusă în studiile transformaționaliste în sfera atributivului alături de așa-zisul element predicativ suplimentar (Pană Dindelegan, 1999, p. 73) sau ca atribut indirect (Găitănanu, 2005).

În aceste condiții este clar că parcurgerea listei verbelor copulative este obligatorie în cunoașterea gramaticală. De aici și necesitatea individualizării funcției pe care o reprezintă în structura predicatului verbal, în conformitate cu mecanismul lor semantic.

Predicatul pe care-l exprimă trebuie numit predicat verbal primar.

În felul acesta, în locul unei unități gramaticale destructurate, sunt specificate în mod clar cele două elemente în care s-a făcut disocierea, în conformitate cu trăsăturile definiției ale fiecăreia dintre ele.

Bibliografie :

- GĂITĂNARU, 2002 – Șt. Găitănanu, *Verbele copulative și structurile lor*, în *Studii și articole de gramatică*, Pitești, Editura Universității;
- GĂITĂNARU, 2005 – Șt. Găitănanu, *Varietățile atributului în limba română*, în *Actele Catedrei de Limba română*, București, Editura Universității;
- GRAMATICA, II, 1966 – Al Graur, M. Avram, L. Vasiliu (coordonatori) *Gramatica limbii române, II*, București, Editura Academiei;
- GUȚU ROMALO, 1973 – V. Guțu Romalo, *Sintaxa limbii române. Probleme și interpretări*, București, Editura Didactică și Pedagogică;
- NEAGOE, 1969 – El. Neagoe, *Observații asupra definiției verbului copulativ*, în *CL*, nr.1;
- NEAMȚU, 1986 – G.G. Neamțu, *Predicatul în limba română*, București, Editura Științifică și Enciclopedică;
- PANĂ DINDELEGAN, 1999 – G. Pană Dindelegan, *Sintaxa grupului verbal*, Brașov, Editura Aula.